

correction]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia «Psykhologichni nauky», 2, 117–123. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2022-2-16>[in Ukrainian].

11. Shvets, O.I. (2011). Kliniko-pedahohichni metody diahnostryky ta korektsii movlennievykh porushen: metodychnyi posibnyk. [*Clinical and pedagogical methods of diagnosis and correction of speech disorders: a methodological manual*]. Kamianets-Podilskyi. 77 s. [in Ukrainian].

Матеріал надійшов до редакції 11.03.2026 р.

Прорецензовано 10.04.2026

Схвалено до друку 14.05.2026

УДК 371.14: 376.3:37.014.6

Наталія Ярмола,

кандидатка педагогічних наук,
старший науковий співробітник

nat.yar1978@gmail.com

ORCID iD: 0000-0001-9374-5543

Researcher ID: V-4898-2017

Natali Yarmola,

PhD

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
вул. Берлінського 9, м. Київ, 04060, Україна

Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology
of the National Academy of Sciences of Ukraine,
9 M. Berlinskogo str., Kyiv, 04060, Ukraine

Олег Хотенюк,

АТ «ДАК «УКРВИДАВПОЛІГРАФІЯ»,

аспірант

khotenuk@gmail.com

ORCID ID: 0009-0000-5149-8978

Oleg Khoteniuk,

«State Joint-Stock Company «UKRVIDAVPOLIGRAPHY»,
postgraduate student

АТ «ДАК «УКРВИДАВПОЛІГРАФІЯ»,

вул. Олександра Довженка, 3

м. Київ, 03057, Україна

«State Joint-Stock Company «UKRVIDAVPOLIGRAPHY»,

Oleksandra Dovzhenko St., 3

Kyiv, 03057, Ukraine

ВНУТРІШНІЙ МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗБУДОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

INTERNAL MONITORING OF THE QUALITY OF EDUCATION AS A TOOL FOR BUILDING AN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Анотація. У статті розглядаються особливості моніторингу інклюзивного освітнього середовища як важливої складової забезпечення якісної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Наголошується, що ефективна організація інклюзивного навчання потребує системного підходу до оцінювання умов, методів і результатів освітнього процесу.

Особливу увагу приділено організаційно-методичному аспекту, який передбачає розробку та реалізацію індивідуальних програм розвитку як інструменту забезпечення індивідуалізації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розкрито значення адаптації та модифікації навчального матеріалу, а також використання спеціальних методів і прийомів роботи, що сприяють створенню комфортного та безпечного освітнього середовища.

У статті висвітлено кадровий аспект моніторингу інклюзивного освітнього середовища, який полягає у визначенні рівня професійної підготовленості педагогічних працівників до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Підкреслено важливість ефективної співпраці між учителем та асистентом учителя, що забезпечує результативність освітнього процесу та сприяє соціалізації учнів. Окремо розглянуто роль професійних спільнот педагогів у процесі обміну досвідом, підвищення професійної компетентності та психологічної підтримки фахівців.

Значна увага приділяється системі оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах інклюзивного навчання. Визначено, що поточне оцінювання має здійснюватися з урахуванням особливих освітніх потреб дитини, її індивідуальних можливостей та динаміки розвитку. Важливим елементом моніторингу є також відстеження прогресу щодо досягнення цілей індивідуальної програми розвитку. Зроблено висновок, що систематичний моніторинг інклюзивного освітнього середовища сприяє підвищенню якості освітніх послуг, створенню сприятливих умов для навчання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами, а також забезпечує ефективну взаємодію всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: якість освіти, інклюзивне навчання, інклюзивне середовище, діти з особливими освітніми потребами, керівник закладу освіти.

Abstract. The article examines the features of monitoring an inclusive educational environment as an important component of ensuring quality education for children with special educational needs. It is emphasized that the effective organization of inclusive education requires a systematic approach to assessing the conditions, methods and results of the educational process.

Particular attention is paid to the organizational and methodological aspect, which involves the development and implementation of individual development programs as a tool for ensuring the individualization of education for children with special educational needs. The importance of adapting and modifying educational material, as well as the use of special methods and techniques that contribute to the creation of a comfortable and safe educational environment, is revealed.

The article highlights the personnel aspect of monitoring an inclusive educational environment, which consists in determining the level of professional preparedness of pedagogical workers to work with children with special educational needs. The importance of effective cooperation between the teacher and the teacher's assistant is emphasized, which ensures the effectiveness of the educational process and promotes the socialization of students. The role of professional communities of teachers in the process of exchanging experience, improving professional competence and psychological support of specialists is separately considered.

Considerable attention is paid to the system of assessing students' educational achievements in inclusive education. It is determined that current assessment should be carried out taking into account the special educational needs of the child, his individual capabilities and development dynamics. An important element of monitoring is also tracking progress in achieving the goals of the individual development program. It is concluded that systematic monitoring of the inclusive educational environment contributes to improving the quality of educational services, creating favorable conditions for the learning and development of children with special educational needs, and also ensures effective interaction of all participants in the educational process.

Key words: quality of education, inclusive education, inclusive environment, children with special educational needs, head of educational institution.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах реформування освітньої галузі України, зокрема в контексті реалізації концепції «Нова українська школа» та впровадження інклюзивного навчання, особливої значущості набуває проблема забезпечення якості освіти. Якість освітнього процесу визначається не лише рівнем навчальних досягнень здобувачів освіти, а й здатністю закладу створювати безпечне, доступне та інклюзивне освітнє середовище, орієнтоване на потреби кожної дитини.

Одним із ключових механізмів забезпечення якості освіти виступає внутрішній моніторинг, який розглядається як систематичний процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про стан освітнього процесу з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Його впровадження дає змогу виявляти тенденції розвитку освіти, встановлювати відповідність результатів навчання поставленим цілям і своєчасно коригувати освітню діяльність.

Актуальність проведеного нами дослідження зумовлена також необхідністю адаптації освітніх систем до сучасних викликів, зокрема забезпечення рівного доступу до якісної освіти для осіб з особливими освітніми потребами. Формування інклюзивного освітнього середовища потребує впровадження ефективних управлінських інструментів, серед яких внутрішній моніторинг відіграє провідну роль, оскільки забезпечує зворотний зв'язок, сприяє виявленню проблем та визначенню шляхів їх подолання.

Крім того, у сучасній педагогічній науці підкреслюється недостатній рівень досліджень, присвячених оцінюванню якості інклюзивної освіти, що підсилює потребу в розробленні та впровадженні системного моніторингу в закладах освіти. Внутрішній моніторинг дозволяє здійснювати постійне відстеження індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти, створювати умови для їх всебічного розвитку та формувати інклюзивний простір.

Отже, актуальність дослідження визначається: зростанням вимог до якості освіти в умовах реформ; необхідністю забезпечення ефективного функціонування інклюзивного освітнього середовища; потребою у впровадженні дієвих механізмів управління якістю освіти; недостатньою

розробленістю питання використання внутрішнього моніторингу як інструменту розвитку інклюзії.

Отже, дослідження внутрішнього моніторингу як інструменту розбудови інклюзивного освітнього середовища є своєчасним і має важливе теоретичне та практичне значення для розвитку сучасної освіти в Україні.

Аналіз попередніх публікацій та досліджень. Проблематика внутрішнього моніторингу якості освіти та формування інклюзивного освітнього середовища є предметом активного наукового пошуку як у вітчизняній, так і в зарубіжній педагогічній науці. Аналіз наукових джерел свідчить про наявність значної кількості праць, присвячених окремим аспектам цієї проблеми. Зокрема теоретико-методичні засади побудови моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти у своїх працях розглядали В. Анісімов, Л. Ващенко, А. Гривко, Ю. Жук, О. Ляшенко, Т. Лукіна, С. Науменко, В. Олійник, які акцентують увагу на управлінських аспектах моніторингової діяльності, ролі адміністрації закладу освіти у формуванні ефективної системи внутрішнього контролю та оцінювання якості освітніх послуг. Зокрема, В. Анісімов вказує на те, що «керівник школи має визначальний вплив на якість освіти, оскільки його управлінські рішення, лідерські якості та стратегічне бачення формують умови для ефективної роботи школи» (Анісімов, 2025). Т. Лукіна вважає, що якість освіти значною мірою залежить від професіоналізму та особистісних якостей тих людей або груп людей, що її реалізують (Лукіна, 2024).

Питання моніторингу якості освіти в закладах вищої освіти досліджували А. Денисенко, С. Васильєва, О. Попова та ін. У їхніх дослідженнях моніторинг розглядається як системний інструмент управління якістю освіти, що забезпечує отримання об'єктивної інформації про освітній процес і результати навчання. Особливу увагу приділено функціям моніторингу, його етапам, критеріям і показникам оцінювання.

Окремі аспекти інклюзивного навчання, створення безбар'єрного освітнього середовища та забезпечення рівного доступу до освіти для осіб з особливими освітніми потребами досліджували Л. Прохоренко, Н. Пахомова, А. Колупаєва, Т. Сак, О. Таранченко, З. Удич, Н. Ярмола (Прохоренко, 2024;

Ярмола, 2025). У їхніх працях обґрунтовано сутність інклюзивного освітнього середовища, визначено його складові, принципи та умови ефективного функціонування.

Зарубіжні дослідники, зокрема Mel Ainscow та Tony Booth, розглядають інклюзію як процес постійного вдосконалення освітніх практик, що передбачає використання інструментів самооцінювання та моніторингу (зокрема, «Index for Inclusion») для підвищення якості освітнього середовища (Booth & Ainscow, 2011).

Попри значну кількість наукових праць треба зазначити, що більшість досліджень зосереджено або на проблемах моніторингу якості освіти, або на питаннях інклюзивного навчання окремо. Водночас недостатньо розробленими залишаються питання інтеграції внутрішнього моніторингу у процес розбудови інклюзивного освітнього середовища, зокрема щодо визначення критеріїв оцінювання інклюзивності, інструментарію збору даних та механізмів використання результатів моніторингу для прийняття управлінських рішень.

Отже, аналіз попередніх досліджень засвідчує наявність теоретичного підґрунтя для вивчення означеної проблеми, водночас підкреслює необхідність подальших наукових розвідок, спрямованих на обґрунтування ролі внутрішнього моніторингу як ефективного інструменту розбудови інклюзивного освітнього середовища.

Метою статті є визначення основних аспектів ефективного моніторингу інклюзивного освітнього середовища, обґрунтування його значення для забезпечення якісного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розкриття тематики було використано методи пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення досліджуваного матеріалу.

Результати дослідження. Сучасний етап розвитку освітньої системи України характеризується активним впровадженням ідей інклюзії, що передбачає створення рівних можливостей для всіх здобувачів освіти незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. У цьому контексті особливого значення

набуває формування ефективної внутрішньої системи забезпечення якості освіти, невід'ємною складовою якої є внутрішній моніторинг.

На відміну від зовнішнього оцінювання, внутрішній моніторинг дозволяє оперативно виявляти проблемні зони та коригувати освітній процес у режимі реального часу.

Внутрішній моніторинг якості освіти доцільно розглядати як цілеспрямований, систематичний і безперервний процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про стан освітнього процесу, освітні результати здобувачів освіти та умови їх досягнення. Його ключова мета полягає у забезпеченні зворотного зв'язку між усіма учасниками освітнього процесу та прийнятті обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на підвищення якості освіти та розвиток інклюзивного освітнього середовища. Основні функції внутрішнього моніторингу, який здійснюється в закладі освіти:

Діагностична – виявлення поточного стану освітнього процесу.

Прогностична – передбачення тенденцій розвитку та можливих ризиків.

Коригувальна – внесення змін на основі отриманих даних.

Інформаційна – забезпечення всіх учасників освітнього процесу достовірною інформацією.

Аналіз сучасних досліджень та нормативних документів дає змогу визначити, що інклюзивне освітнє середовище визначається як сукупність умов, способів і ресурсів, що забезпечують доступність освіти, врахування індивідуальних потреб здобувачів освіти, їхню активну участь у навчальному процесі та соціалізацію. У цьому контексті внутрішній моніторинг виступає інструментом, що дозволяє оцінити рівень інклюзивності закладу освіти, виявити бар'єри у навчанні та розробити ефективні стратегії їх подолання.

У ході аналізу теоретичних джерел нами було визначено, що основними напрямками внутрішнього моніторингу як інструменту розбудови інклюзивного освітнього середовища є:

1. *Моніторинг освітніх результатів здобувачів освіти.* Передбачає оцінювання навчальних досягнень з урахуванням індивідуальних освітніх траєкторій, особливо для дітей з особливими освітніми потребами. Важливим є

використання формувального оцінювання, яке дозволяє відстежувати динаміку розвитку кожного учня, а не лише фіксувати кінцевий результат.

2. *Моніторинг освітнього процесу.* Охоплює аналіз методів і форм навчання, використання адаптованих та модифікованих програм, застосування технологій диференційованого та індивідуалізованого навчання. У цьому аспекті важливо оцінювати рівень професійної компетентності педагогів щодо роботи в інклюзивному середовищі.

3. *Моніторинг освітнього середовища.* Передбачає оцінювання доступності фізичного простору (архітектурна безбар'єрність), психологічного клімату, рівня толерантності та взаємоповаги в колективі, забезпечення необхідними ресурсами (асистенти вчителя, спеціальні засоби навчання тощо).

4. *Моніторинг управлінської діяльності.* Спрямований на оцінювання ефективності управлінських рішень адміністрації закладу освіти щодо впровадження інклюзії, організації командної взаємодії фахівців (педагогів, психологів, логопедів), співпраці з батьками.

Водночас встановлено, що процес внутрішнього моніторингу охоплює кілька взаємопов'язаних етапів: визначення мети та критеріїв оцінювання, планування моніторингових процедур, збір інформації (анкетування, спостереження, тестування, аналіз документації), обробку та інтерпретацію даних, формулювання висновків і рекомендацій, впровадження корекційних заходів.

Особливу увагу потрібно приділити визначенню критеріїв та показників інклюзивності освітнього середовища. До них можна віднести: рівень доступності освітніх послуг, ступінь адаптації навчальних програм, рівень участі здобувачів освіти в освітньому процесі, задоволеність учасників освітнього процесу, ефективність педагогічної підтримки.

Ефективний моніторинг інклюзивного освітнього середовища має бути комплексним і охоплювати організаційно-методичний, кадровий та оціночний аспекти. На організаційно-методичному рівні важливе значення має розробка та реалізація індивідуальних програм розвитку (ІПР), які є запорукою успішної навчальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами. Не менш

важливими є адаптація та модифікація змісту навчального матеріалу відповідно до індивідуальних можливостей учнів, а також застосування спеціальних прийомів роботи, зокрема чергування перерв, дотримання оптимального темпу заняття та використання допоміжних засобів навчання.

На кадровому рівні особливу роль відіграє професійна підготовленість педагогів до роботи з дітьми з ООП, а також ефективна взаємодія вчителя з асистентом, що значно підвищує результативність освітнього процесу. Важливим чинником професійного розвитку є й участь педагогів у професійних спільнотах для обміну досвідом та отримання психологічної підтримки.

Рівень оцінювання передбачає здійснення поточного оцінювання на основі загальних критеріїв із обов'язковим урахуванням особливих освітніх потреб дитини, а також систематичний моніторинг прогресу щодо досягнення цілей, визначених в ІПР.

Важливим інструментом внутрішнього моніторингу є використання якісних і кількісних методів дослідження, що дозволяють отримати комплексне уявлення про стан освітнього середовища. Зокрема, застосування опитувань, інтерв'ю, педагогічного спостереження, аналізу портфоліо учнів сприяє більш глибокому розумінню індивідуальних потреб здобувачів освіти.

Ефективність внутрішнього моніторингу значною мірою залежить від дотримання принципів системності, об'єктивності, відкритості, гуманістичної спрямованості та орієнтації на розвиток. Особливо важливим є залучення до моніторингової діяльності всіх учасників освітнього процесу, що сприяє формуванню культури якості освіти в закладі.

Результати внутрішнього моніторингу мають використовуватися не лише для констатації стану справ, а й для розроблення та реалізації конкретних управлінських рішень. Зокрема, вони можуть слугувати підґрунтям для коригування освітніх програм, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, удосконалення матеріально-технічної бази, розвитку партнерства з батьками та громадою.

Проведене нами дослідження вказує на те, що ключову системоутворюючу роль у впровадженні та функціонуванні внутрішнього моніторингу якості освіти

відіграє керівник закладу освіти, особливо в умовах розвитку інклюзивного освітнього середовища. Саме управлінська позиція керівника визначає стратегічні орієнтири розвитку закладу, формує культуру якості та забезпечує інтеграцію принципів інклюзії в освітній процес.

Передусім роль керівника полягає у стратегічному управлінні якістю освіти. Він визначає мету, завдання та пріоритети внутрішнього моніторингу, враховуючи специфіку закладу та потреби здобувачів освіти, зокрема осіб з особливими освітніми потребами. Керівник забезпечує розроблення внутрішньої системи забезпечення якості освіти, у якій моніторинг виступає інструментом постійного вдосконалення освітньої діяльності.

Важливим аспектом є організація моніторингової діяльності. Керівник координує процеси збору, аналізу та інтерпретації інформації, визначає відповідальних осіб, забезпечує створення робочих груп або команд психолого-педагогічного супроводу. У контексті інклюзивної освіти особливого значення набуває налагодження міждисциплінарної взаємодії між педагогами, асистентами вчителя, психологами, логопедами та іншими фахівцями.

Не менш важливою є функція забезпечення ресурсної підтримки. Керівник відповідає за створення належних умов для проведення моніторингу, зокрема кадрових, матеріально-технічних та інформаційних. Це передбачає забезпечення доступності освітнього середовища, впровадження спеціальних засобів навчання, організацію підвищення кваліфікації педагогів з питань інклюзії та оцінювання якості освіти.

Керівник також виконує роль лідера змін, спрямованих на формування інклюзивної культури в закладі освіти. Він сприяє розвитку толерантного ставлення до різноманітності, підтримує ініціативи педагогів щодо впровадження інноваційних методик навчання, стимулює професійне зростання колективу. Важливо, що саме керівник формує атмосферу довіри та відкритості, яка є необхідною умовою ефективного моніторингу.

Суттєвим компонентом діяльності є аналіз і використання результатів моніторингу. Керівник не лише отримує дані, а й забезпечує їх інтерпретацію та практичне застосування. На основі результатів моніторингу ухвалюються

управлінські рішення щодо коригування освітніх програм, удосконалення методів навчання, організації додаткової підтримки для здобувачів освіти.

Особливу увагу керівник приділяє забезпеченню зворотного зв'язку з усіма учасниками освітнього процесу – педагогами, учнями, батьками. Це дає можливість враховувати їхні потреби, оцінювати рівень задоволеності освітніми послугами та підвищувати ефективність освітньої діяльності.

У контексті інклюзивного середовища керівник виступає також як гарант дотримання принципів рівності та доступності освіти. Він контролює виконання нормативних вимог, сприяє усуненню бар'єрів у навчанні та забезпечує реалізацію індивідуальних освітніх траєкторій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного дослідження встановлено, що внутрішній моніторинг якості освіти є важливим і дієвим інструментом розбудови інклюзивного освітнього середовища в закладі освіти. Його сутність полягає у систематичному, цілеспрямованому та безперервному зборі, аналізі й інтерпретації інформації про стан освітнього процесу, о забезпечує своєчасне виявлення проблем, визначення ресурсів розвитку та прийняття ефективних управлінських рішень.

Зокрема, доведено, що внутрішній моніторинг сприяє підвищенню якості освіти через: забезпечення об'єктивного оцінювання освітніх результатів з урахуванням індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти; вдосконалення освітнього процесу на основі впровадження інклюзивних та диференційованих підходів до навчання; створення безпечного, доступного та психологічно комфортного освітнього середовища; розвиток культури якості освіти та залучення всіх учасників освітнього процесу до її забезпечення.

Обґрунтовано, що внутрішній моніторинг виступає не лише інструментом контролю, а й передусім механізмом розвитку закладу освіти, орієнтованим на підтримку інклюзивності, рівного доступу до освіти та реалізацію потенціалу кожного здобувача освіти.

Особливу увагу в дослідженні приділено ролі керівника закладу освіти, яка визначена як провідна у процесі організації та функціонування внутрішнього моніторингу. Встановлено, що ефективність моніторингової діяльності значною

мірою залежить від управлінської компетентності керівника, його здатності до стратегічного планування, координації діяльності педагогічного колективу, аналізу результатів та впровадження інноваційних змін. Саме керівник виступає ключовим суб'єктом формування інклюзивної культури та забезпечення якості освітнього середовища.

Водночас результати дослідження засвідчили наявність певних проблем, зокрема недостатню розробленість критеріїв оцінювання інклюзивності освітнього середовища, обмеженість інструментарію внутрішнього моніторингу та потребу у підвищенні рівня готовності педагогічних працівників до роботи в умовах інклюзії.

Отже, подальше наукове осмислення та практичне впровадження внутрішнього моніторингу якості освіти сприятиме підвищенню ефективності функціонування інклюзивного освітнього середовища та розвитку сучасної освітньої системи України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімов, В. (2025). Проблеми та перспективи впровадження механізмів моніторингу якості освіти на рівні закладу загальної середньої освіти в Україні. *Підприємництво та інновації*. (36), С. 65-70.

URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/36.10>

2. Лукіна, Т. (2025). Концептуальні засади організаційної моделі оцінювання професійної діяльності директора закладу загальної середньої освіти: за матеріалами опитування. *Український педагогічний журнал*, (2), 65–80. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-2-65-80>

3. Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти»: наказ Мінекономіки України від 17.09.2021 р. № 568-21. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh_standartu_keriv.22.09.pdf

4. Прохоренко, Л. (2024). Інклюзивність та безбар'єрність освітнього простору: діти з особливими освітніми потребами. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 2(25), 203-219. <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.265>

5. Ярмола, Н. (2025). Освітні реформи в освіті осіб з особливими освітніми потребами в Україні. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*, 1(26), 246-255. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.289>

6. Booth, T. and Ainscow, M. (2011) *Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools*. Centre for Studies on Inclusive Education, Bristol

REFERENCES

1. Anisimov, V. (2025). Problemy ta perspektyvy vprovadzhennia mekhanizmiv monitorynhu yakosti osvity na rivni zakladu zahalnoi serednoi osvity v Ukraini. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*. (36), S. 65-70. [in Ukrainian]
<https://doi.org/10.32782/2415-3583/36.10>
2. Lukina, T. (2025). Kontseptualni zasady orhanizatsiinoi modeli otsiniuvannia profesiinoi diialnosti dyrektora zakladu zahalnoi serednoi osvity: za materialamy opytuvannia. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, (2), 65–80. [in Ukrainian] <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-2-65-80>
3. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Kerivnyk (dyrektor) zakladu zahalnoi serednoi osvity»: nakaz Minekonomiky Ukrainy vid 17.09.2021 r. № 568-21. [in Ukrainian] <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf>
4. Prokhorenko, L. (2024). Inkluzyvnist ta bezbariernist osvitnoho prostoru: dity z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy*, 2(25), 203-219. [in Ukrainian] <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.265>
5. Yarmola, N. (2025). Osvitni reformy v osviti osib z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v Ukraini. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy*, 1(26), 246-255. [in Ukrainian] <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.289>
6. Booth, T. and Ainscow, M. (2011) *Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools*. Centre for Studies on Inclusive Education, Bristol [in English]

Матеріал надійшов до редакції 5.04.2026

Прорецензовано 28.04.26

Схвалено до друку 14.05.2026

ДІАГНОСТИКА І КОРЕКЦІЯ

УДК 376.1-056.263:616.89-008.43

Христина Вигура-Шаган,

аспірант 3 курсу факультету спеціальної та інклюзивної освіти

кафедри сурдопедагогіки та сурдопсихології

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

E-mail: vigurakristina@email.com

ORCID: 0009-0004-2463-5446